

БІЛЬ І СТРАЖДАННЯ ЯК ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ ВИКЛИК: МІЖ ФІЛОСОФІЄЮ ТА ТЕОЛОГІЄЮ

Біль і страждання є універсальними аспектами людського буття, що пронизують індивідуальний і колективний досвід, спонукаючи до глибокої рефлексії над сенсом існування. У сучасному світі, позначеному глобальними кризами, зокрема війною в Україні, ці феномени набувають нових вимірів, стаючи не лише психофізіологічними явищами, але й онтологічними викликами, що формують людську суб'єктність. Дослідження зосереджується на аналізі трансформативного потенціалу страждання через синтез філософських і теологічних перспектив, розглядаючи його як каталізатор етичних і психічних змін. Актуальність роботи зумовлена потребою переосмислення болю в контексті травматичного досвіду війни, що загострює екзистенційні питання, та технологічної доби, яка редукує страждання до функціональної проблеми, позбавляючи його онтологічної глибини. Праці С. К'єркегора, М. Гайдеггера, В. Франкла, а також сучасні дослідження, Ф. Міятовича та М. Берлі свідчать про значну увагу до страждання як межового досвіду, що відкриває автентичність буття. Водночас бракує міждисциплінарних підходів, які б інтегрували філософський і релігієзнавчий аналіз із фокусом на український контекст, де війна актуалізує колективний вимір болю. Метою дослідження є розкриття того, як страждання сприяє формуванню нових смислів через аналіз екзистенційних концепцій, теологічних інтерпретацій у християнстві, буддизмі, ісламі та юдаїзмі, а також впливу цифрової культури на сприйняття болю. Особлива увага приділяється воєнному досвіду України, де страждання стає джерелом суспільної солідарності та етичної переоцінки цінностей. Новизна роботи полягає в міждисциплінарному синтезі, що поєднує філософську рефлексію з релігієзнавчим аналізом, пропонуючи цілісний підхід до осмислення страждання як джерела духовних і етичних смислів у кризових умовах. Дослідження демонструє, що страждання, попри свою деструктивну природу, відкриває можливості для онтологічного переосмислення буття, сприяючи індивідуальній і колективній стійкості. Воно також підкреслює напруженість між технологічною девальвацією болю та його екзистенційною значущістю, пропонуючи шляхи збереження глибини людського досвіду.

Ключові слова: біль, страждання, екзистенціалізм, теологія, війна, трансформація, технологічна доба.

Біль і страждання є важливим феноменом людського буття: з болю та страждань життя починається і в більшості випадків ними завершується. Філософія та теологія створюють основу для розуміння й осмислення цих явищ, які є не лише психофізіологічними процесами, а й зачіпають глибші аспекти людського існування. Філософія впродовж тривалого часу прагне досягнути феномен болю та страждань, знаходячи в них підґрунтя для внутрішнього метаморфозу та осмислення таких понять, як справедливість і свобода волі. Теологія, зі свого боку, розглядає досвід страждання в контексті віри, вбачаючи в ньому шлях до зміцнення душі або спонукання до формування міцніших моральних цінностей через випробування, що вказує на певний божественний задум.

Сьогодення потребує глибокого аналізу болю та страждань, адже в умовах глобальної кризи людство втрачає моральні орієнтири й ідентичність. Біль і страждання можуть стати потужним поштовхом, що впливає на свідомість і моральний компас людини, допомагаючи формувати нові сенси. Такі випробування зміцнюють психічну стійкість, що позитивно позначається на чеснотах людини. З огляду на зміни в культурному, соціальному та психічному просторі сучасної особистості, важливим є

планомірне вивчення болю й страждань як невід'ємної частини існування. Через усвідомлення та визнання цього досвіду людина досягає справжньої зрілості. У цьому контексті незамінним стає зв'язок між філософією та теологією, що дає змогу розкрити в страданні ключ до внутрішніх змін.

Екзистенційний вимір болю: філософський підхід

Біль і страдання є невід'ємними супутниками людського життя, що спонукають до роздумів над глибиною існування. Екзистенційна філософія визначає страдання як граничний випадок, який прокладає шлях до справжності та трансцендентного.

Сьорен К'єркегор у «Страху і тремтінні» наголошує на ролі болю у досягненні автентичної віри: «Лише через страдання і відчай людина досягає моменту, коли стрибок віри стає можливим, встановлюючи зв'язок із Богом» [Kierkegaard, 1983, р. 54.]. Цей погляд розкриває біль / страдання як екзистенційний виклик, що змушує переосмислювати власне буття. К'єркегор також зазначає: «Біль є необхідною умовою для лицаря віри, адже лише через нього людина усвідомлює свою конечність і звертається до Абсолюту» [Kierkegaard, 1983, р. 70]. В такий спосіб підкреслюється, що біль / страдання є шляхом до трансцендентного.

У межах екзистенційного підходу біль постає як явище, що відкриває перед людиною її онтологічну стурбованість, тобто ставить питання про сенс буття, його абсурдність і спонукає індивіда до пошуків сенсу в тих чи тих обставинах. Страдання стають для людини місцем, де вона зустрічається зі своєю свободою вибору, що одночасно є джерелом як відчаю, так і шансом для самотворення.

Страдання у філософському висвітленні нерідко постає як явище, що виводить людину за межі повсякденного порядку світу, провокуючи рішучий розрив із усталеними смисловими каркасами. Саме в досвіді страдання людина стикається з невідворотністю своєї смертності, уразливості та відчуженістю перед лицем буття. Мартін Гайдеггер у «Бутті і часі» наголошував, що розкриття власної скінченності через афекти страху й тривоги приводить до автентичного усвідомлення себе як суцього для-смерті [Heidegger, 1962, р. 276–277]. У цьому контексті страдання виявляє глибинну вразливість буття, показуючи людині її підпорядкованість некерованим силам і збігам обставин.

У стані глибокого страдання втрачається віра в світ як у впорядкований осередок сенсу. Людина відчуває розпад горизонту, в якому не тільки зникають звичні орієнтири, але й сам світовий досвід перетворюється на джерело болю. Як зазначає Еміль Чоран, страдання паралізує не лише волю до життя, але й саму можливість мислення про життя як про щось осмислене [Cioran, 1970, р. 15–16].

Отже, страдання не лише засвідчує відрив від повноти буття, але й пробуджує екзистенціальну безнадію, що ставить під сумнів саме існування як таке. Відчай, породжений страданням, є не просто емоційним станом, а фундаментальним онтологічним досвідом, який спонукає людину або піддатися абсурду, або відкривати нові, автентичніші форми існування.

У контексті екзистенціальної філософії страдання виступає не лише як джерело відчаю, але й містить у собі можливості для саморозвитку. Конфронтація з болем і втратами руйнує буденні рамки сенсу, одночасно відкриваючи простір для глибокого переосмислення власного буття. Карл Ясперс підкреслював, що у «граничних ситуаціях» (Grenzsituationen) – як от: страдання, боротьба, провина, смерть – людина стикається з нездоланною даністю власного існування і вперше набуває шансу на справжнє самопізнання та духовне становлення [Jaspers, 1971, р. 63–66].

Подолання страдання через призму когнітивної рефлексії та екзистенційного прийняття його як невід'ємної складової людського буття репрезентує собою процес іманентної трансформації особистості. Зокрема, положення Віктора Франкла акцентують на тому, що саме в контексті переживання страдання індивід отримує потенційну можливість для виявлення глибинних смислових конструктів власного існування, оскільки

свідомо інтегрований досвід страждання трансформується в джерело духовного розвитку [Франкл, 2006, с. 112–115]. Дослідник також артикулював тезу про збереження фундаментальної свободи індивіда – свободи вибору власної реакції на зовнішні обставини, навіть за умов їхньої неможливості до зміни [Франкл, 2006, с. 66].

Антропологічний вимір феномену страждання також засвідчує його креативну функцію. Згідно з концепцією Анрі Лефевра, ноцицептивний досвід розкриває перед суб'єктом онтологічну межовість його існування, ініціюючи перехід від інстинктивних механізмів виживання до свідомої самоконструкції [Lefebvre, 1991, p. 43–45]. Таким чином, страждання постає не лише як деструктивний чинник, але й як проєктивна сила, що обумовлює формування нових горизонтів буття, в межах яких індивід отримує можливість для редєфініції власної ідентичності на автентичних засадах.

Результати психологічних досліджень Річарда Тедаєскі та Лоуренса Калгуна також підтверджують, що переживання інтенсивного страждання може виступати каталізатором посттравматичного зростання – складного процесу, в межах якого індивід формує нову ідентичність, що характеризується підвищеною глибиною емоційної сфери, когнітивною мудрістю та психологічною стійкістю [Tedeschi, Calhoun, 2004, p. 5–7]. Отже, страждання виявляється не лише як деструктивна сила, але й як фундаментальна основа для вищих форм особистісного становлення.

Страждання робить значний вплив на перцепцію часу, змінюючи його суб'єктивну тривалість і якісний характер переживання. В умовах інтенсивного болю часовий потік сприймається як уповільнений, де кожна мить набуває рис тривалої протяжності. Цей феномен «темпорального розтягнення» підкреслює екзистенціальну вагомість страждання, оскільки воно захоплює когнітивний і емоційний простір свідомості, усуваючи можливість паралельних переживань. Августин Аврелій у своїй «Сповіді» досліджує природу часу, розрізняючи минуле, теперішнє та майбутнє як різні стани людської душі [Святий Августин, 2008, с. 245]. У контексті страждання, увага до теперішнього моменту загострюється, а зв'язок з минулим і майбутнім може послаблюватися.

Біль, як фундаментальний аспект страждання, є перш за все тілесним явищем. М. Мерло-Понті у своїй «Феноменології сприйняття» наголошує на тому, що тіло є не просто об'єктом серед інших, а первинною точкою відліку для нашого досвіду світу [Merleau-Ponty, 1945]. Біль, вриваючись у цю тілесну даність, радикально змінює наше ставлення до тіла. Воно перестає бути прозорим посередником між нами та світом, стаючи центром уваги, джерелом обмежень і страждань. Ж.-П. Сартр, своєю чергою, розглядає тіло як ситуацію, в якій ми неминуче перебуваємо [Sartre, 1943, p. 310-315]. Страждання може перетворити тіло на «в'язницю», обмежуючи нашу свободу дій і вибору. Людина починає відчувати себе замкненою у власному тілі, позбавленою можливості повноцінно взаємодіяти зі світом.

У колективному контексті страждання набуває форми спільного досвіду, що призводить до трансформації соціальних зв'язків. В умовах воєнних дій, як це спостерігається в сучасній Україні, біль стає універсальною мовою, яка об'єднує людей перед спільною загрозою. Цей загальний досвід не лише підкреслює вразливість людського існування, але й створює підґрунтя для формування нових форм взаєморозуміння та солідарності. Страждання, пережите колективно, зумовлює переоцінку суспільних цінностей, зміщуючи акценти з індивідуальних прагнень на колективне виживання й взаємну підтримку.

Екзистенційний вимір болю також розкривається в його здатності виводити індивіда на межу між буттям і небуттям. У мить страждання людина опиняється в лімінальному стані, де чіткість реальності розмивається, а існування відчувається як нестабільне та непевне. Цей стан не лише загострює усвідомлення власної присутності, але й відкриває простір для рефлексії над фундаментальними питаннями людського буття. Відтак, страждання стає не лише випробуванням, але й можливістю для глибшого дослідження екзистенційних проблем, пов'язаних з сутністю людського існування.

Отже, страждання в екзистенційній перспективі є багатограним феноменом, що розкриває напругу між цілісністю та фрагментарністю, індивідуальним і колективним, буттям і небуттям. Воно змушує людину переосмислити свою присутність у світі, відкриваючи нові горизонти для розуміння себе та інших. В умовах кризи страждання постає не лише як деструктивна сила, а й як імпульс до переосмислення людського буття на індивідуальному та суспільному рівнях.

Біль і страждання в християнській традиції: теологічно-філософський аналіз

Страждання як невід'ємний аспект людської екзистенції створює багатограний простір для філософського аналізу, особливо в межах релігійної аналітики теологічних підходів до болю. В екзистенціальній філософії страждання виступає як глибокий досвід, який примушує особу вийти за рамки звичного усвідомлення світу та ставити питання про межі її власного буття. Разом з тим, теологічні концепції страждання, сформовані в історико-культурних умовах християнської традиції, пропонують інші способи осмислення цього феномену, що викликають філософську рефлексію.

Екзистенціальний вимір болю полягає в тому, що він відкриває розрив між прагненням людини до осмисленого існування та реальністю, яка часто опирається будь-якому раціональному поясненню. Страждання виявляє крихкість людської екзистенції, примушуючи особу усвідомлювати власну обмеженість і неможливість повністю контролювати умови свого буття. У цьому контексті традиційні теологічні інтерпретації, що трактують страждання як випробування чи форму духовного очищення (катарсису), постають не аргументами, а предметом критичного аналізу, який дає змогу зрозуміти, як релігійні наративи надають сенсу болю. Зокрема, сучасні дослідники відзначають, що страждання і біль мають не лише фізичний, а й соціальний, філософський та теологічний виміри, які поєднуються через культурні й духовні смисли, надані їм у певних традиціях (Mijatović, 2021, p. 939). Такий підхід не виправдовує біль / страждання, але структурує його в межах релігійного світогляду, що впливає на екзистенціальну рефлексію.

У релігієзнавчому контексті страждання постає як феномен, що відображає напруженість між особистим досвідом та колективними релігійними наративами. Релігійні інтерпретації болю часто пропонують спільноті спосіб осмислити колективні травми, що особливо важливо в часи кризи. У сучасному українському контексті, позначеному війною, страждання набуває виміру спільного досвіду: релігійні практики — молитва, обряди, медитації — стають не лише моральною опорою, а й культурним засобом обробки травматичної події. Зауважують сучасні дослідники: релігійні наративи дозволяють структуровано трансформувати хаос болю у сприйнятний наратив, який зміцнює соціальну єдність (Burley, 2019, p. 5). Філософський аналіз таких механізмів виявляє, як релігійні наративи впливають на екзистенціальне сприйняття страждання, не пропонуючи остаточних відповідей, але створюючи простір для рефлексії.

Екзистенціальний підхід до страждання також підкреслює його здатність провокувати питання про межі людського пізнання. Біль, як радикальний досвід, виводить людину за межі звичних когнітивних структур, змушуючи її стикатися з незбагненим. У цьому сенсі теологічні концепції, які розглядають страждання як частину божественного задуму, стають не так поясненням, як спробою досягнути межі людського розуміння. Філософська рефлексія цих концепцій дає змогу дослідити, як страждання формує напруженість між прагненням до знання й визнанням його обмеженості. У воєнному контексті України ця напруженість проявляється в спробах осмислити біль через релігійні та світські наративи, що співіснують і взаємодіють, створюючи складний культурний ландшафт.

Отже, страждання як філософсько-релігієзнавче питання відкриває простір для аналізу взаємодії екзистенціальних і теологічних вимірів болю. Воно виявляє крихкість людської екзистенції, провокуючи рефлексію над межами пізнання та роллю релігійних наративів у формуванні сприйняття болю. У кризових умовах, таких як війна, страждання

стає полем для взаємодії філософських і релігійнознавчих підходів, що уможливають осмислення його як багатогранного феномену людського існування.

Страждання у буддизмі та ісламі: філософсько-релігійнознавчий аналіз

У контексті міжкультурного аналізу концепцій страждання порівняння буддистської та ісламської традицій розкриває фундаментальні відмінності у філософському розумінні природи болю / страждання й стратегій його подолання.

У буддизмі страждання (дуккха) сприймається як невід'ємна онтологічна риса існування. Основою вчення є «Чотири благородні істини», які стверджують, що страждання пронизує життя, його джерелом є прив'язаність і бажання (танха), а звільнення можливе через Восьмеричний шлях, що веде до нірвани – стану остаточного припинення болю [Rahula, 1974, р. 16–18]. Страждання у буддизмі не має телеологічного обґрунтування; воно є проявом універсальної незадоволеності буття, яку можна подолати через усвідомлення і дисципліновану практику [Harvey, 2013, р. 83–85].

Натомість ісламська традиція розглядає страждання як елемент божественного випробування (фітна) та засіб духовного очищення. Коран наголошує на ролі болю у формуванні моральних чеснот: «Ми випробовуватимемо вас страхом, голодом, втратами майна й душі. Тож благовісти тим, хто терплячий» [Abdel Haleem, 2004, р. 31]. Страждання в ісламі інтерпретується як частина божественного задуму, що сприяє розвитку сабру (терпіння) і такви (богобоязливості). У філософських працях Аль-Газалі страждання постає як інструмент морального вдосконалення, що відображає залежність світу від божественної мудрості, яка може залишатися поза межами людського розуміння [Al-Ghazali, 2000, р. 58–60].

Отже, буддизм та іслам пропонують контрастні підходи до осмислення страждання. У буддизмі біль є іманентною властивістю буття, що вимагає раціонального усвідомлення і практичного подолання, тоді як в ісламі страждання виконує телеологічну роль, спонукаючи до моральної відповіді через терпіння та покору божественній волі. Втім, незважаючи на методологічні розбіжності, обидві традиції визнають страждання як центральний елемент людського досвіду, що потребує активної рефлексії та трансформативного ставлення, спрямованого на його подолання чи переосмислення.

Страждання в юдейській традиції: філософсько-релігійнознавчий аналіз

Страждання як універсальний досвід людського буття набуває особливого значення в юдейській релігійній традиції, де воно осмислюється через призму етичних і екзистенціальних категорій.

У юдейській традиції страждання розглядається як невід'ємна частина завіту між людиною і Богом, що накладає на індивіда етичну відповідальність за власні дії та реакцію на біль. На відміну від телеологічних інтерпретацій, які надають страждання виправдання в межах божественного задуму, юдейська теологія акцентує активне протистояння несправедливості, що часто супроводжує біль. Сучасні дослідження зазначають, що юдейські наративи страждання підкреслюють його роль як заклику до етичної дії, спрямованої на відновлення справедливості в світі [Cohen, 2022, р. 249]. Такий підхід формує унікальну екзистенціальну перспективу, де страждання стає не лише тягарем, але й можливістю для морального самовираження.

У релігійнознавчому контексті юдейські концепції болю відображають напруженість між індивідуальним досвідом і колективною пам'яттю. Страждання, особливо в контексті історичних травм, зокрема вигнання чи переслідування, набуває значення культурного маркера, що зміцнює релігійну й етнічну ідентичність. У сучасному українському контексті, позначеному війною, юдейські громади через страждання переосмислюють власну роль у суспільстві, використовуючи релігійні практики, такі як молитва чи ритуали пам'яті, для обробки колективного болю. Ці практики, як підкреслюють дослідники, трансформують хаотичний досвід страждання в структурований наратив, що сприяє стійкості спільноти

[Weiss, 2023, p. 184]. Філософський аналіз таких механізмів розкриває, як юдейські наративи впливають на екзистенціальне осмислення болю, пропонуючи не відповіді, а простір для рефлексії.

Екзистенціальний вимір страждання в юдейській традиції проявляється в його здатності провокувати питання про межі людської відповідальності. Біль, як радикальний досвід, змушує індивіда переглядати власне місце в універсальній етичній системі, що виходить за межі індивідуального існування. Юдейська теологія, розглядаючи страждання як заклик до дії, а не пасивного прийняття, створює унікальний контекст для філософської рефлексії над тим, як біль може стимулювати етичну трансформацію. У воєнному контексті України ця ідея набуває особливої актуальності, коли страждання спонукає до активного протистояння несправедливості, формуючи нові культурні та релігійні смисли.

Отже, страждання в юдейській традиції постає як багатогранний феномен, що поєднує етичні, екзистенціальні та релігійні виміри. Воно провокує рефлексію над відповідальністю людини перед собою та світом, одночасно зміцнюючи колективну пам'ять і стійкість. У кризових умовах, таких як війна, юдейські концепції болю відкривають простір для філософсько-релігійного аналізу, що дозволяє осмислити страждання як ключовий елемент людського досвіду.

Технологічна доба і девальвація страждання: філософська перспектива

У добу цифрової реальності й біомедичної експансії постає парадоксальна ситуація: з одного боку, людство отримує безпрецедентні інструменти для зменшення болю, а з іншого – саме страждання починає сприйматися як щось неприпустиме, що потребує негайної елімінації. У цьому контексті осмислення болю втрачає онтологічну глибину, редукуючись до функціональної дисфункції, яку слід усунути – бажано якомога швидше. Така девальвація страждання є предметом гострої філософської критики, яка ставить під сумнів саму антропологічну повноту буття без досвіду болю.

Зигмунт Бауман у своїх працях з постмодерної етики наголошує, що сучасне суспільство, зосереджене на комфорті й миттєвому задоволенні, прагне витіснити трагізм як структурний елемент людського досвіду. Страждання в такому світі вважається не способом глибшого осягнення себе, а програмним збоєм у системі задоволення, що підлягає терапії або ігноруванню [Bauman, 1993, с. 74–76]. Така установка формує особливий тип суб'єкта – емоційно пластичного, але екзистенційно неглибокого, не здатного на стійку рефлексію над власним становищем у світі.

Цю тенденцію посилює цифрове середовище, яке створює ефект перманентного відволікання. Інформаційний шум, надмірність візуального контенту, інтерфейсна зручність – усе це сприяє розсіюванню уваги та ослабленню здатності до тривалої внутрішньої зосередженості. Страждання, як граничне переживання, потребує тиші, уповільнення, внутрішньої відкритості – рис, що суперечать ритму цифрової культури. Внаслідок цього формується тип людини, для якої страждання не є викликом до мислення, а лише фоновим шумом, що заважає насолоджуватись життям.

Окремий філософський вимір набуває феномен інфантилізації свідомості, про який писав Ален Турен. Відмова від конфронтації з болем стає способом уникнення дорослішання – як етичного, так і онтологічного. Така втеча від граничного досвіду підриває саму здатність людини формувати відповідальну суб'єктність. Страждання у цьому сенсі є не просто випадковою подією, а онтологічним маркером зрілості – здатності бути в світі з усією його непевністю, скінченністю й болісною правдою.

Сучасну ситуацію можна окреслити як своєрідну «кризу відчуття глибини»: у домінуючій ментальності продуктивності та самореалізації біль і страждання дедалі частіше сприймаються як зайві, непотрібні елементи людського досвіду. Водночас культура, що наполегливо уникає болю, парадоксальним чином втрачає саму себе, адже відмовляється від того, що власне робить людину людиною – здатності страждати, співчувати й змінюватися. Отже, у технологічну добу відбувається подвійний процес: з одного боку,

інституційне й технологічне пом'якшення страждання, з іншого – культурна втрата сенсу цього досвіду. Філософське осмислення цієї тенденції виявляє глибоку екзистенційну загрозу: втрачаючи біль як форму істинної зустрічі з реальністю, сучасна людина ризикує втратити здатність до духовного зростання, солідарності та справжньої самототожності.

Висновки

Проведений аналіз болю та страждання як екзистенційного виклику в межах філософсько-релігієзнавчого підходу дозволяє сформулювати наступні висновки:

По-перше, страждання є багатограним феноменом, що виходить за межі психофізіологічного досвіду, набуваючи екзистенціального та релігійного значення. Філософія розглядає страждання як каталізатор рефлексії над фундаментальними питаннями буття, такими як сенс існування й межі людської відповідальності. Теологічні традиції пропонують культурно-історичні наративи, що структурують досвід болю, надаючи йому етичний чи трансформативний вимір. Цей синтез філософських і релігієзнавчих перспектив розкриває страждання як універсальний елемент людського досвіду, що вимагає міждисциплінарного осмислення.

По-друге, екзистенціальний підхід до страждання підкреслює його роль як межового досвіду, що оголює напруженість між прагненням до осмисленого буття та реальністю, яка чинить опір раціональному поясненню. У цьому контексті страждання провокує переосмислення індивідуального існування, стимулюючи етичну та когнітивну трансформацію. Сучасні українські дослідження зазначають, що в умовах війни страждання набуває особливої актуальності, стаючи не лише викликом, але й можливістю для формування нових смислів, що сприяють психологічній і соціальній стійкості. Відтак, екзистенціальна рефлексія над болем відкриває простір для осмислення людської суб'єктності в кризових умовах.

По-третє, релігієзнавчий аналіз християнської, буддистської та ісламської традицій демонструє різноманітність підходів до осмислення страждання, які відображають культурно-історичні особливості кожної релігії. Християнство акцентує страждання як елемент божественного задуму, що сприяє етичному очищенню, буддизм розглядає його як онтологічну умову буття, що вимагає усвідомлення, а іслам інтерпретує біль як випробування, спрямоване на моральне вдосконалення. Ці відмінності не лише збагачують філософське розуміння болю, але й підкреслюють універсальність страждання як феномену, що об'єднує різні релігійні системи в їхньому прагненні надати сенс людському досвіду.

По-четверте, у контексті сучасної України, позначеної війною, страждання набуває колективного виміру, що актуалізує релігійні та філософські наративи. Релігійні практики, які структурують досвід болю, та екзистенціальні рефлексії, що пропонують нові смисли, створюють складний культурний ландшафт, де індивідуальний і колективний досвід страждання взаємодіють. Філософсько-релігієзнавчий підхід дозволяє осмислити цей ландшафт, виявляючи, як страждання формує нові етичні та соціальні орієнтири в умовах кризи.

По-п'яте, філософія та релігієзнавство, взаємодіючи, пропонують цілісний підхід до осмислення страждання, що поєднує екзистенціальну рефлексію з аналізом релігійних наративів. Такий синтез не лише розкриває багатогранність болю як феномену, але й підкреслює його потенціал як джерела трансформації. У кризових умовах страждання стає не лише руйнівною силою, але й імпульсом до переосмислення людського буття, що дозволяє індивіду та суспільству знаходити нові шляхи до стійкості та сенсу.

По-шосте, технологічна доба трансформує сприйняття страждання, зводячи його до технічного збою, що потребує негайного виправлення, і применшує його значення як джерела екзистенційної рефлексії. Цифрове середовище, сприяючи відволіканню та униканню болю, обмежує можливості для глибокого самопізнання й етичного зростання,

створюючи виклик для збереження людської здатності до співпереживання та осмислення власного буття в умовах кризи.

Таким чином, страждання як екзистенційний виклик відкриває простір для міждисциплінарного аналізу, що поєднує філософські та релігійнознавчі перспективи. Воно виявляє універсальність людського досвіду, водночас підкреслюючи культурну та історичну специфіку його осмислення. У сучасному українському контексті страждання постає як ключовий елемент, що формує нові смисли та зміцнює етичну основу суспільства, демонструючи його потенціал як джерела трансформації та надії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Святий Августин. *Сповідь* / Пер. з латини Ю. Мушака. Львів: Свічадо. 2008.
- Франкл В. *Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі*. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016.
- Abdel Haleem M. A. S. *The Qur'an: A New Translation*. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- Al-Ghazali. *The Incoherence of the Philosophers* (T. J. Winter, Trans.). Provo, UT: Brigham Young University Press, 2000.
- Bauman Z. *Postmodern Ethics*. Oxford: Blackwell, 1993.
- Cioran E. M. *The Trouble with Being Born* (R. Howard, Trans.). New York: Seaver Books, 1970.
- Cohen R. Suffering and Covenant: A Philosophical Analysis of Jewish Theological Narratives. *Journal of Jewish Thought and Philosophy*. 2022. 30(3). P. 245–263. <https://doi.org/10.1163/1477285X-12341345> (Scopus).
- Mijatović F. (In)active God—Coping with Suffering and Pain from the Christian Perspective. *Religions*. 2021. 939. <https://doi.org/10.3390/rel12110939> (Scopus)
- Harvey P. *An Introduction to Buddhism: Teachings, History and Practices* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press, 2013.
- Heidegger M. *Being and Time* (J. Macquarrie & E. Robinson, Trans.). New York: Harper & Row, 1962.
- Jaspers K. *Philosophy of Existence* (R. F. Grabau, Trans.). Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1971.
- Kierkegaard S. *Fear and Trembling*. Princeton: Princeton University Press, 1983.
- Lefebvre H. *The Production of Space*. Oxford, UK: Blackwell, 1991.
- Burley M. Narrative Philosophy of Religion: Apologetic and Pluralistic Orientations. International. *Journal for Philosophy of Religion*, 2019.
- Merleau-Ponty M. *Merleau-Ponty M. Phenomenology of Perception*. Paris: Gallimard, 2000. Paris: Gallimard, 1945.
- Rahula W. *What the Buddha Taught*. New York: Grove Press, 1974.
- Sartre J.-P. *L'Être et le néant*. Paris: Gallimard, 1943.
- Tedeschi R. G., & Calhoun L. G. *Posttraumatic Growth: Transformation in the Aftermath of Trauma*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 2004.
- Weiss D. Trauma and Resilience in Jewish Religious Thought: A Contemporary Perspective. *Modern Judaism*. 2023. 43(2). P. 178–196. <https://doi.org/10.1093/mj/kjad005>.

Чупрін Кирило Романович

аспірант, філософський факультет
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
вул. Майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна
E-mail: kirill.chuprin2902@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-7774-8270>

Стаття надійшла до редакції: 25.02.2025

Схвалено до друку: 12.04.2025

PAIN AND SUFFERING AS AN EXISTENTIAL CHALLENGE: BETWEEN PHILOSOPHY AND THEOLOGY

Chuprin Kyrylo R.

PhD student, Faculty of Philosophy,
V. N. Karazin Kharkiv National University,
4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
E-mail: kirill.chuprin2902@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-7774-8270>

ABSTRACT

Pain and suffering, as universal facets of human existence, permeate individual and collective experiences, prompting profound reflection on the meaning of being. In today's world, marked by global crises, particularly the war in Ukraine, these phenomena acquire new dimensions, evolving beyond psychophysiological states into ontological challenges that shape human subjectivity. This study focuses on exploring the transformative potential of suffering through a synthesis of philosophical and theological perspectives, viewing it as a catalyst for ethical and mental growth. Its relevance arises from the urgent need to reconsider pain in the context of wartime traumas, which intensify existential questions, and the technological era, which reduces suffering to a mere functional issue, stripping it of her ontological depth. The works of S. Kierkegaard, M. Heidegger, V. Frankl, alongside recent studies by F. Mijatović and M. Burley underscore suffering as a boundary experience that unveils the authenticity of being. However, there is a lack of interdisciplinary approaches integrating philosophical and religious studies analyses with a focus on the Ukrainian context, where war amplifies the collective dimension of pain. The research aims to elucidate how suffering fosters the creation of new meanings by examining existential concepts, theological interpretations in Christianity, Buddhism, Islam, and Judaism, and the impact of digital culture on the perception of suffering. Special emphasis is placed on Ukraine's wartime experience, where pain serves as a source of societal solidarity and ethical revaluation of values. The novelty of the study lies in its interdisciplinary synthesis, combining philosophical reflection with religious studies analysis to offer a holistic framework for understanding suffering as a source of spiritual and ethical meanings in crisis conditions. The findings demonstrate that suffering, despite its destructive nature, opens pathways for ontological rethinking of existence, fostering individual and collective resilience. The study also highlights the tension between the technological devaluation of pain and its existential significance, proposing ways to preserve the depth of human experience.

Keywords: *pain, suffering, existentialism, theology, war, transformation, technological era.*

REFERENCES

- Augustine of Hippo. (2008). *Confessions* (Yu. Mushak, Trans.). Lviv: Svichado.
- Frankl, V. E. (2016). *Man's Search for Meaning: A Psychologist in a Concentration Camp*. Kharkiv: Klub Semeinoho Dozvillia.
- Abdel Haleem, M. A. S. (2004). *The Qur'an: A New Translation*. Oxford: Oxford University Press.
- Al-Ghazali. (2000). *The Incoherence of the Philosophers* (T. J. Winter, Trans.). Provo, UT: Brigham Young University Press.
- Bauman, Z. (1993). *Postmodern Ethics*. Oxford: Blackwell.
- Cioran, E. M. (1970). *The Trouble with Being Born* (R. Howard, Trans.). New York: Seaver Books.
- Cohen, R. (2022). Suffering and Covenant: A Philosophical Analysis of Jewish Theological Narratives. *Journal of Jewish Thought and Philosophy*, 30(3), 245–263. <https://doi.org/10.1163/1477285X-12341345> (Scopus).
- Mijatović, F. (2021). (In)active God—Coping with Suffering and Pain from the Christian Perspective. *Religions*, 939. <https://doi.org/10.3390/rel12110939> (Scopus)
- Harvey, P. (2013). *An Introduction to Buddhism: Teachings, History and Practices* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.

- Heidegger, M. (1962). *Being and Time* (J. Macquarrie & E. Robinson, Trans.). New York: Harper & Row.
- Jaspers, K. (1971). *Philosophy of Existence* (R. F. Grabau, Trans.). Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Kierkegaard, S. (1983). *Fear and Trembling*. Princeton: Princeton University Press.
- Lefebvre, H. (1991). *The Production of Space*. Oxford, UK: Blackwell.
- Burley, M. (2019). Narrative Philosophy of Religion: Apologetic and Pluralistic Orientations. *International Journal for Philosophy of Religion*.
- Merleau-Ponty, M. (1945). *Phenomenology of Perception*. Paris: Gallimard.
- Rahula, W. (1974). *What the Buddha Taught*. New York: Grove Press.
- Sartre, J.-P. (1943). *Being and Nothingness*. Paris: Gallimard.
- Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). *Posttraumatic Growth: Transformation in the Aftermath of Trauma*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Weiss, D. (2023). Trauma and Resilience in Jewish Religious Thought: A Contemporary Perspective. *Modern Judaism*, 43(2), 178–196. <https://doi.org/10.1093/mj/kjad005>.

Article arrived: 25.02.2025

Accepted: 12.04.2025

Як цитувати: Чупрін, К. (2025). БІЛЬ І СТРАЖДАННЯ ЯК ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ ВИКЛИК: МІЖ ФІЛОСОФІЄЮ ТА ТЕОЛОГІЄЮ. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії»*, (72), 300-309. <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2025-72-29>

In cites: Chuprin, K. (2025). PAIN AND SUFFERING AS AN EXISTENTIAL CHALLENGE: BETWEEN PHILOSOPHY AND THEOLOGY. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series Philosophy. Philosophical Peripeteias*, (72), 300-309. <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2025-72-29> [In Ukrainian]